

De plusvoorziening en de zorgstructuur in het MBO

Alternatieve trajecten ter voorkoming van voortijdig schoolverlaten

Nederlands
Jeugd
instituut

Sinds een aantal jaren staat de vermindering van het voortijdig schoolverlaten hoog op de politieke agenda. In toenemende mate is, in het voortgezet onderwijs en vooral in het MBO, een sterke groei te zien van alternatieve trajecten. Deze trajecten richten zich vaak op jongeren met een complexe problematiek die dreigen uit te vallen. Doel is om hen toch binnenboord te houden met perspectief op het behalen van een startkwalificatie. Voor deze doelgroep is sinds september 2009 de 'Tijdelijke subsidieregeling plusvoorziening overbelaste jongeren' van kracht. Het huidige kabinet wil deze subsidie met ingang van 2012 structureel maken. Hiermee komt voor het onderwijs geld beschikbaar om voor overbelaste jongeren, waarbij sprake is van een opeenstapeling van problemen, het perspectief op een startkwalificatie te behouden. Deze brochure informeert over het belang om de toeleiding van jongeren naar de plusvoorziening in te bedden in de zorgstructuur van het MBO. De informatie is bedoeld voor medewerkers in het MBO die beleidsmatig of operationeel betrokken zijn bij de plusvoorziening.

Meer kans op behalen startkwalificatie

Inmiddels kent de plusvoorziening vele verschijningsvormen. Vaak gaat het om een programma dat zowel onderwijs als zorg aanbiedt. Gezien de aard en de omvang van de problematiek van de doelgroep is dit een logische ontwikkeling. Maar over de toegang tot de plusvoorziening zijn in de regeling geen nadere bepalingen opgenomen. Toch is het belangrijk dat overbelaste jongeren op een verantwoorde en afgewogen wijze de weg naar de voorziening weten te vinden. Het zorg- en advies-team van de school kan een ondersteunende rol spelen bij de toelating of plaatsing van een jongere bij de plusvoorziening. En ook bij terugkeer of herplaatsing in een opleiding. De kans op een succesvolle 'plusperiode' wordt zo verhoogd. Als de plusvoorziening als tussenstation de problemen voor de jongere hanteerbaar maakt, ontstaat er weer perspectief op het behalen van een startkwalificatie. De kans op maatschappelijke uitval is kleiner.

Subsidieregeling plusvoorzieningen overbelaste jongeren

De 'Subsidieregeling plusvoorzieningen overbelaste jongeren' richt zich op jongeren van 12 tot 23 jaar die in principe in staat zijn om een startkwalificatie te halen. Door problemen op meerdere leefgebieden tegelijkertijd komen zij niet aan onderwijs toe. Het gaat dan om problemen op het gebied van huisvesting, financiën, sociaal en maatschappelijk functioneren en lichamelijke en psychische gezondheid. De jongeren lopen door een opeenstapeling van problemen een groot risico op (maatschappelijke) uitval. Een plusvoorziening wordt gedefinieerd als een gecombineerd programma van onderwijs, zorg en hulpverlening en waar nodig arbeidstoeleiding. De elementen in het programma moeten in samenhang en op maat op de individuele jongere worden afgestemd. Het doel van de plusvoorziening is dat de jongere zijn of haar leven weer op de rit krijgt zodat het halen van een startkwalificatie binnen handbereik komt. Bij de onderwijscomponent van de plusvoorziening gaat het om regulier onderwijs dat (op termijn) leidt tot een startkwalificatie. De zorg en hulpverlening moeten bijdragen aan het wegnemen of tenminste verminderen van de persoonlijke en maatschappelijke problemen die de jongere op één of meerdere leefgebieden ervaart. De ambitie is de zorg en hulpverlening in een integraal aanbod dichtbij de jongere zelf te organiseren volgens het uitgangspunt 'vindplaats is werkplaats'. Zorg dient dus geboden te worden op of rond de plusvoorziening zelf.

Verschijningsvormen van de plusvoorziening

‘De’ plusvoorziening bestaat niet. Op dit moment komen we de volgende verschijningsvormen tegen:

- Een onderwijszorgarrangement waar jongeren tijdelijk een apart traject volgen gericht op terugkeer in een opleiding. Met name de groei van zogenaamde reboundprogramma’s in het MBO – of soms in samenwerking met het voortgezet onderwijs – in de afgelopen periode is opvallend.
- Trajectklassen: klassen waarin overbelaste jongeren een deel van hun tijd een specifiek programma volgen, maar tegelijkertijd ook nog (gedeeltelijk) deelnemen aan het reguliere curriculum.
- Extra begeleiding: een variant waarbij de leerling volledig de reguliere opleiding volgt maar tegelijkertijd intensieve hulp ontvangt die de kans op het behalen van een startkwalificatie vergroot.

Naast deze plusvoorzieningen zijn er ook scholen die de regeling (deels) hebben aangewend voor versterking van de infrastructuur of voor deskundigheidsbevordering. Omdat er in deze gevallen geen sprake is van een ‘voorziening’ laten we deze varianten buiten beschouwing.

Casus: Joost, 16 jaar, opleiding Allround brood- en banketbakker

Joost is 16 jaar wanneer hij na het behalen van zijn VMBO-k start met de opleiding Allround brood- en banketbakker op het ROC ID College. Op school is hij snel afgeleid en kan hij zich moeilijk concentreren. De schoolloopbaanbegeleider merkt op dat Joost veel verzuimt en spreekt hem hier op aan. Joost belooft beterschap. Na een mislukte stage wordt duidelijk dat hij twijfelt of zijn opleidingskeuze wel de juiste is. Hij wordt aangemeld voor de zogenaamde TOP klas om zich te oriënteren op andere opleidingsmogelijkheden binnen het ROC. De eerste weken verlopen redelijk maar al snel bepaalt Joost zijn eigen programma. De oriënterende stage in de grafische sector beëindigt hij voortijdig. Er volgen begeleidingsgesprekken op het Onderwijs Servicecentrum. Daar wordt duidelijk dat Joost zich niet geaccepteerd voelt door zijn ouders en veel moeite heeft met de scheiding (ruim een jaar geleden). Het Onderwijs Servicecentrum schakelt het schoolmaatschappelijk werk (smw) in. Met de smw-er praat Joost onder andere over het feit waarom hij zich aangesloten heeft bij de 'Emo's' (afgeleide van Gothic). Op school uit hij zich steeds vaker ritualistisch en vertoont hij depressief gedrag. Na een aantal gesprekken concludeert de smw-er dat er sprake is van een complexe problematiek waar andere hulp bij nodig is. De casus wordt besproken in het ZAT. Het ZAT constateert dat de situatie in de TOP klas zowel voor Joost, als voor docenten en medestudenten op dit moment geen perspectief biedt. Men besluit hem aan te melden voor het MBO-Reboundprogramma in de plusvoorziening. In de ZAT-bespreking stellen de vertegenwoordiger van het Onderwijs Servicecentrum, de smw-er en de GGZ-vertegenwoordiger ten behoeve van de verwijzing een handlingsplan op. Dit bevat een beschrijving van de problematiek, de te behalen onderwijs- en hulpverleningsdoelen in het programma van de plusvoorziening en de wijze waarop en termijn waarbinnen de GGZ in contact met Joost treedt.

De rol van het ZAT

Veel van de jongeren die in aanmerking komen voor een plusvoorziening hebben in het verleden al contact gehad met hulpverlening. Doorgaans zijn ze al bekend bij tenminste één van de partners in het zorg- en adviesteam van de school. Hierdoor beschikken ZAT-partners over kennis over het (zorg)verleden en het (zorg)netwerk van de leerling. Met deze kennis en de kennis vanuit de school kan een ZAT multidisciplinair vaststellen of de plusvoorziening een passend traject is en tegelijkertijd het netwerk rond de leerling activeren. Het is een goede gelegenheid om integrale werkafspraken te maken en te bepalen wie welke betrokkenheid heeft tijdens het traject in de plusvoorziening. Daarnaast is het ZAT ook de plaats die de 'handelingsverlegenheid' van de school vaststelt en de uitgevoerde interventies van de school inventariseert.

Het programma van de plusvoorziening moet doelgericht zijn en een bijdrage leveren aan het beheersbaar maken van de problematiek. Dit vereist afstemming van onderwijs- en zorgpartners op basis van planmatig en handelingsgericht werken. Wat is de hulpvraag van de jongere? Wat heeft hij/zij nodig? Wie levert daar op welke wijze een bijdrage aan? Hoe verhouden onderwijs- en zorgdoelen zich hierbij tot elkaar?

Als de plaatsing goed is voorbereid kan het aanbod doelgerichter worden ingezet.

Een integraal handelingsplan biedt hiervoor de basis. Het ZAT kan bij de verwijzing de voorwaarden scheppen voor de totstandkoming van zo'n plan.

De zorgstructuur in de plusvoorziening

Over de wijze waarop de toeleiding van de doelgroep naar de plusvoorziening vorm krijgt, maken de toeleverende opleidingen schriftelijke afspraken. Een onderdeel is een warme overdracht met een dossieranalyse op grond waarvan een handelingsplan kan worden opgesteld. Het legt de basis voor onderwijs en hulp op maat in de plusvoorziening. Gezien het bijzondere karakter van de doelgroep en het risico op uitval is extra aandacht voor het persoonlijk functioneren van de leerling tijdens het verblijf in de plusvoorziening gewenst. Het is belangrijk dat deze aandacht planmatig en systematisch is georganiseerd. Dit kan door het handelingsplan in een periodieke leerlingbespreking te evalueren en desgewenst bij te stellen. Als de leerling hierbij aanwezig is zal zijn/haar directe betrokkenheid bij de afspraken toenemen.

De verantwoordelijkheid voor de integrale uitvoering van het handelingsplan is bij één van de medewerkers in de plusvoorziening belegd. Deze is tevens voorzitter van de leerlingbespreking. De zorgpartners die actief bij de jongere betrokken zijn, nemen ook deel aan dit overleg. Dit waarborgt het beste de continuïteit van de integrale aanpak. Ook zijn de kansen op een succesvolle samenwerking het grootst. In de leerlingbespreking wordt ook een (stappen)plan voor terugkeer naar het reguliere onderwijs opgesteld. Hierin staan – handelingsgericht – de adviezen geformuleerd die de kans op een succesvolle terugkeer optimaliseren. Daarbij gaat het om handelingsadviezen in het opleidingstraject en adviezen over aanvullende hulp en begeleiding. Vanuit de plusvoorziening worden er desgewenst afspraken gemaakt over het bieden van specifieke ondersteuning die de leerling na terugkeer nodig heeft. Uiteraard is ook bij terugkeer in een reguliere opleiding sprake van een warme overdracht. Indien passend kan deze terugkeer gefaseerd verlopen.

Contact

Heeft u vragen of behoefte aan ondersteuning? Neem dan contact op met het Landelijk Steunpunt ZAT, via telefoonnummer 030 230 64 81 of per e-mail: infozat@nji.nl.

Voor meer informatie kunt u ook terecht op onze website: www.zat.nl.

Foto's: Serge de Beer, Lotte van Boxem, Patrick Sheándell O'Carroll (PhotoAlto), Marsel Loermans
© 2011 Nederlands Jeugdinstituut